

รูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลาง

A Model of Integrating internal Quality Assurance System and School Administration for
Middle-Sized Basic Education Schools

รศ. ดร.สมาน อัครวุฒิ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอนคือ (1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ (2) พัฒนารูปแบบโดยการร่างรูปแบบจากข้อมูลการศึกษาในขั้นตอนที่หนึ่ง และปรับปรุงรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม และ (3) ประเมินรูปแบบโดยการนำรูปแบบไปทดลองใช้ในสภาพจริง และการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบบันทึกข้อมูลสนทนากลุ่ม คู่มือการนำรูปแบบไปใช้ แบบประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ แบบประเมินความพึงพอใจของบุคลากร แบบบันทึกผลการประเมินคุณภาพภายนอก และแบบประเมินรูปแบบ กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้บริหาร ครู ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน และผู้แทนครู จำนวน 21 คน บุคลากรของสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบ 45 คน จาก 3 โรงเรียน และผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนสถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ฐานนิยม ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าองค์ประกอบหลักของรูปแบบมีสามองค์ประกอบ คือ (1) ความรู้พื้นฐานของบุคลากรในการดำเนินงานตามรูปแบบประกอบด้วยทฤษฎีพื้นฐานในการบูรณาการ มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา และสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา (2) ขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบนั้นประกอบด้วย การวางแผน ซึ่งมีการจัดระบบการบริหารและระบบสารสนเทศ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และการจัดทำ แผนพัฒนาการจัดการศึกษา ส่วนการดำเนินงานตามแผนนั้นเป็นขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ สำหรับการตรวจสอบผล ประกอบด้วย การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพ การประเมินคุณภาพภายใน และการจัดทำ รายงานประจำปี และการดำเนินการต่อเนื่องเป็นพัฒนางานต่อเนื่องและเริ่มวงจรการบริหารรอบต่อไป (3) ผลการดำเนินงานตามรูปแบบนั้นมี 3 ส่วน คือ สภาพการดำเนินงานรูปแบบความพึงพอใจของบุคลากรต่อรูปแบบ และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก และเมื่อนำรูปแบบไปทดลองใช้พบว่าสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติงานตามรูปแบบอยู่ในระดับมาก บุคลากรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และผ่านการประเมินรอบสามทั้ง 3 โรงเรียน และประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านการประเมินผลรูปแบบซึ่งเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการบูรณาการ, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, การประกันคุณภาพภายใน

¹อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Abstract

The main objective of this research aimed to develop a model of integrating internal quality assurance system and school administration for middle-sized basic education schools under the jurisdiction of the Office of Basic Education. The research was carried out in three steps: (1) investigating basic information for a model development; (2) developing the model; and (3) evaluating the model through actual situation implementation and verified by connoisseurship. Tools used in this research consisted of a data sheet template for document research, a focus group note-taking forms, a model implementation handbook, a survey questionnaire on the model implementation, a satisfaction evaluating questionnaire, and a model evaluation questionnaire. The target groups and key informants used in this researched included 21 focus group participants, 45 teachers and administrators from schools where the model was implemented, and 15 connoisseurs. The data were analyzed by means of frequency, percentage, median, means, standard deviation, and contented analysis.

The findings revealed that the three main components of the model were (1) the personnel's basic knowledge to operate the model which included basic theories of integrating the model, educational standards and indicators, and the school's states, problems, and needs. (2) The operating process of the model included (1) Planning, consisting of developing an administration system and management information system, setting schools' educational standards, and planning educational development plans; (2) Doing, which was the step of implementing the plans; (3) Checking, which included monitoring and quality auditing, evaluating internal quality, and writing an annual report; and (4) Acting, which was a continuous quality improving step. (3) The model output, which included the states of carrying out the model, personnel's satisfaction towards the model, and external education evaluation. The evaluation of the model by implementing the model revealed that schools' performance was perceived as higher level, the school personnel were satisfied with the model at the higher level as well, and all three schools implementing the model passed the external evaluation. The model's evaluation by experts showed that the experts rated the model at the highest level in most aspects except for the model evaluation which was rated as higher level.

Keywords: Integrating Model, Basic Education, Internal Quality Assurance

บทนำ

คุณภาพเป็นหัวใจสำคัญของผลการดำเนินงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในชีวิตประจำวันหรือการบริหารงาน และไม่ว่างานบริหารนั้นจะเป็นงานเชิงบริการ หรือการผลิตผลิตภัณฑ์ก็ตาม โดยเฉพาะการดำเนินงานในยุคที่มีการแข่งขันกันสูงอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สถานศึกษาเป็นองค์กรเชิงบริการประเภทหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับสมาชิกในสังคม และมักจะตกเป็นจำเลยของสังคมว่าไม่สามารถทำหน้าที่ได้ดีเท่าที่ควร การจัดการศึกษาของประเทศไทยของเราก็เช่นกัน เพราะจากข้อมูลหลายแห่งชี้ตรงกันว่าคุณภาพในการจัดการศึกษาของไทยนั้นยังไม่ได้ดีเท่าที่ควร ดังเสียงสะท้อนจากปราชญ์ชาวบ้านคือครูบาสุทธินันท์ที่กล่าวว่า

“ความโง่ไม่มีขาย อยากได้ให้เข้าโรงเรียน” (ธีระ รุณเจริญ 2550 : 90) และจากการจัดอันดับคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับนานาชาติแล้ว ประเทศไทยจะอยู่ในระดับที่ 48 จาก 61 ประเทศ ในปี 2549 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2549 ก : 10) ขณะที่การลงทุน และชั่วโมงการจัดการเรียนการสอนเราสูงกว่าหลายประเทศ เช่น สูงกว่าประเทศสิงคโปร์ ฟินแลนด์ (ประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาอันดับหนึ่งของโลก) และประเทศเดนมาร์ก เป็นต้น

ความจริงแล้วผู้วิจัยเชื่อว่าผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหาร และครูอาจารย์ทุกฝ่ายใส่ใจและเห็นความสำคัญของการศึกษา โดยเฉพาะในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมาหลังจากมีการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญในปี พ.ศ. 2542 ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างจริงจังและเป็นทางการมากขึ้น โดยได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในหมวด 6 (ราชกิจจานุเบกษา 2545 : 14) และได้มีการจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ขึ้นในปีต่อมา (ราชกิจจานุเบกษา 2543) เพื่อทำหน้าที่ประเมินคุณภาพการศึกษาของไทยอย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น

บทบัญญัติในมาตรา 46 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาของไทยมี 2 ระบบ ซึ่งประกอบด้วย ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษากับระบบประกันคุณภาพภายนอก และในมาตรา 48 กำหนดให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติกับพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่อยกแยกส่วนกันดำเนินการ และไม่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ไม่มีการบันทึกการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ มีแผนแต่ไม่ค่อยนำไปสู่การปฏิบัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2548 : 18-18, 24) ผู้อำนวยการสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. กล่าวรายงานต่อที่ประชุมวิชาการงาน 9 ปี สมศ. (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) 2553 : 55) ว่า เราต้องทำให้เรื่องคุณภาพเป็นวัฒนธรรมคุณภาพ เป็นเรื่องของชีวิต เป็นการทำงานปกติที่มีคุณภาพต่อตนเอง ไม่ใช่เป็นภาระ และทำประกันเฉพาะตอนที่สมศ. จะประเมินเท่านั้น และที่สำคัญคือไม่ค่อยนำผลการประเมินภายนอกไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2549 ข : 14) อย่างไรก็ตามแนวนโยบายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2553 : 92 และ 116) ซึ่งกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนามาตรฐานและระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีใจความสำคัญว่าจะพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในที่บูรณาการกับการบริหาร และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เหมาะสมกับพันธกิจของสถานศึกษาต่อไป ซึ่งก็เป็นความหวังและความตั้งใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทย

การกำหนดให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังกล่าวนั้นแล้วแต่ในทางปฏิบัติกับพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่อยกแยกส่วนกันดำเนินการและไม่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปแบบไฟไหม้ฟาง มีการเตรียมการเฉพาะช่วงจะรองรับการประเมินคุณภาพการศึกษานอก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายนอกเป็นหลัก การดำเนินการทั้งสองเรื่องนี้เป็นไปแบบแยกส่วน ดังจะเห็นได้จากกระบวนการบริหารจะใช้แนวการดำเนินงานวงจรคุณภาพของเดมมิงที่รู้จักกันดีคือ PDCA (รุ่ง แก้วแดง 2544 : 48-50) ส่วนกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาดำเนินตามขั้นตอนทั้ง 8 ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา 2553) ประเด็นปัญหาก็คือจะอย่างไรจึงจะทำให้การดำเนินการทั้งเรื่องนี้เป็นกระบวนการเดียวกัน

จากสภาพ ปัญหาและแนวโน้มในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าหากได้มีการศึกษาสภาพและปัญหาในการดำเนินงานด้านนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และมีการพัฒนารูปแบบการบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในกับกระบวนการบริหารสถานศึกษาให้เป็นระบบเดียวกันตามแนวนโยบาย

ของกระทรวงศึกษาธิการแล้วก็น่าจะตอบโจทย์ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพการศึกษาได้ โดยให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานปกติของสถานศึกษา ซึ่งการบริหารงานแบบนี้จะทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิจัยและพัฒนาแบบการดำเนินงานดังกล่าวขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบการดำเนินงานสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลาง ซึ่งเป็นสถานศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศ และขณะเดียวกันก็จะสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมากับการดำเนินงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ได้ต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษา สำหรับสถานขั้นพื้นฐานขนาดกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินรูปแบบโดยการทดลองใช้และศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบูรณาการระบบการประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขอบเขตของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้บูรณาการจากทฤษฎีพื้นฐานสองส่วนคือขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2553 (ราชกิจจานุเบกษา 2553) และกระบวนการบริหารสถานศึกษาซึ่งประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพ PDCA (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2546; รุ่งแก้วแดง 2544: 48-50; Foster 2004: 175-305; และ Assen, Berg, and Pietersma 2009: 230: 230)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Approach) จึงมีกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละขั้นตอนต่างกันดังนี้

1. การศึกษาเอกสารเป็นรายงานสรุปผลการดำเนินงานโครงการประชุมเพื่อการส่งเสริมให้สถานศึกษาเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกของศูนย์เครือข่าย สมศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ระหว่างปีงบประมาณ 2552-2554 จำนวน 69 ครั้ง จำแนกเป็นการประชุมในปี 2552 จำนวน 31 ครั้ง ปี 2553 จำนวน 22 ครั้ง และปี 2554 จำนวน 16 ครั้ง
2. กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มเป็นผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน และผู้แทนครู จำนวน 24 คน จาก 8 โรงเรียน
3. กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้รูปแบบเป็นผู้บริหารและครู จำนวน 45 คน จากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาขนาดกลาง 3 แห่ง

4. กลุ่มเป้าหมายในการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน เป็นนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา 5 คน ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและศึกษานิเทศก์ 6 คนจาก 3 เขตการศึกษา และผู้บริหารและครูจากโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทดลองใช้รูปแบบ 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบบันทึกการศึกษาเอกสาร แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม คู่มือการนำรูปแบบไปใช้ แบบประเมินสภาพการดำเนินงานตามรูปแบบ แบบประเมินความพึงพอใจของบุคลากร แบบบันทึกผลการประเมินคุณภาพภายนอก และแบบประเมินรูปแบบ ซึ่งได้รับการประเมินความสอดคล้องและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 ท่าน มีค่าความสอดคล้อง 1.00

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย การหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Approach) มีการดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ การพัฒนารูปแบบโดยการร่างและปรับปรุงรูปแบบ และ ประเมินรูปแบบโดยทดลองใช้รูปแบบและการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีสรุปดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ โดยการศึกษาเอกสารรายงานการประชุม ประสานงานเพื่อเตรียมการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกของศูนย์เครือข่าย สมศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี ระหว่างปี 2552-2554 ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ จากผลการประชุมปฏิบัติการ จำนวน 69 ครั้ง แยกเป็นการประชุมในปี 2552 จำนวน 31 ครั้ง ปี 2553 จำนวน 22 ครั้ง และ ปี 2554 จำนวน 16 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกข้อมูลการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

2. การร่างและปรับปรุงรูปแบบโดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและปรับปรุงรูปแบบโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มของผู้ปฏิบัติ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบงานประกันในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำนวน 24 คน จาก 8 โรงเรียน เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมาจากสถานศึกษาขนาดกลางที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบสองในระดับดี และ ยินดีที่จะให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

3. ประเมินรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบและการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินรูปแบบโดยนำรูปแบบไปทดลองใช้นั้นผู้วิจัยได้นำรูปแบบไปทดลองใช้ตามสภาพจริงในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง จำนวน 3 โรงเรียน โดยมีกลุ่มกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยทั้งสิ้น 45 คน มีเกณฑ์ในการเลือกสถานศึกษาในการทดลอง คือ (1) ต้องเป็นสถานศึกษาขนาดกลาง (2) ยังไม่ได้รับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกรอบ 3 (3) ผู้บริหารและบุคลากรสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ ส่วนการประเมินรูปแบบโดยการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒินั้นผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบและผลการทดลองใช้รูปแบบต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 15 ท่าน มีการวิพากษ์รูปแบบและผลการทดลองใช้รูปแบบ และประเมินรูปแบบโดยใช้แบบประเมินรูปแบบโดยรวมด้วย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่จะนำเสนอต่อไปนี้ มี 3 ส่วน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนารูปแบบ และการประเมินรูปแบบ ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า แนวคิดหลักในการพัฒนารูปแบบในการวิจัยครั้งนี้มีสองส่วน คือ กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในตามประกาศกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 นั้น (ราชกิจจานุเบกษา 2553) มีหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติไว้ 8 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ (8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และกระบวนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพของเดมมิง คือ การวางแผน (Planning) การดำเนินการตามแผน (Doing) การตรวจสอบผล (Checking) และการดำเนินการต่อเนื่อง (Acting) หรือ PDCA (รุ่ง แก้วแดง 2544 : 48-50, Assen, Berg, and Peitersma 2009 : 230-232, และ Foster 2004 : 175-305) ส่วนสภาพ ปัญหา และความต้องการของสถานศึกษาที่สำคัญคือต้องการให้มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นชุดเดียวกัน อยากให้การประเมินคุณภาพผู้เรียนยึดโยงกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา สถานศึกษามีภาระงานมากอยากให้การลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน และเอกสารประกอบการประเมิน มาตรฐานการประเมินและคุณภาพของผู้ประเมินภายนอก และทำอย่างไร การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนารูปแบบ

รูปแบบการบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในกับการบริหารสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลางที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้มี 3 องค์ประกอบหลักคือ คือ ความรู้พื้นฐานของบุคลากรในการดำเนินงานตามรูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบ และผลการดำเนินงานตามรูปแบบ ดังมีสาระสำคัญดังนี้

1. ความรู้พื้นฐานของบุคลากรในการดำเนินงานตามรูปแบบ

ความรู้พื้นฐานที่บุคลากรพึงมีในการดำเนินงานตามรูปแบบประกอบด้วย (1) ทฤษฎีพื้นฐานในการบูรณาการ (2) มาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพ และ (3) สภาพ ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษา สำหรับทฤษฎีพื้นฐานในการบูรณาการ ประกอบด้วยสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นขั้นตอนในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 นั้น (ราชกิจจานุเบกษา 2553) มีหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติไว้ 8 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา (6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน และ (8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน และรับการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ส่วนกระบวนการบริหารสถานศึกษานั้นเป็นการประยุกต์ใช้กระบวนการบริหารตามวงจรคุณภาพของเดมมิง (Deming's Quality Cycle) (รุ่ง แก้วแดง 2544 : 48-50; Assen, Berg, and Pietersma 2009 : 230-232; Foster 2004 : 175-305) คือ การวางแผน (Planning) การดำเนินการตามแผน (Doing) การตรวจสอบผล (Checking) และการดำเนินการต่อเนื่อง (Acting) หรือ PDCA เป็นต้น ขั้นตอนพื้นฐานในการบูรณาการจึงประกอบด้วยสองส่วนคือ ขั้นตอนในการประกันคุณภาพภายในกับกระบวนการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA

ความรู้พื้นฐานในส่วนที่สองคือมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาโดยการประมวลและจัดทำเป็นมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยนำมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาต้นสังกัด ตัวบ่งชี้คุณภาพในการประเมินภายนอก และความต้องการของสถานศึกษาประกอบในการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการวางแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา

ความรู้พื้นฐานส่วนที่สาม คือ สภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาตามกรอบนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของต้นสังกัด บริบทแวดล้อมของสถานศึกษา และความต้องการของชุมชน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาในส่วนนี้นำไปประกอบกับข้อกำหนดตามตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการวางแผนดำเนินงานของสถานศึกษา

2. ขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบ

ขั้นตอนการดำเนินงานตามรูปแบบในการวิจัยครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้วงจรคุณภาพของ เดมมิง (Deming's Quality Cycle) เป็นฐานและในการบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ ดังกล่าวข้างต้นเข้าเป็นส่วนประกอบของวงจรคุณภาพของเดมมิงนั้น ดำเนินการดังนี้

2.1 การวางแผน (Planning: P)

สถานศึกษาควรดำเนินการในขั้นการวางแผน มีดังนี้

2.1.1 จัดทำระบบการบริหารและใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารและการประกันคุณภาพการศึกษาโดยระบบและกลไกการบริหารงานปกติ

2.1.2 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและตัวบ่งชี้ความสำเร็จ โดยใช้กรอบมาตรฐานการศึกษาของต้นสังกัดและตัวบ่งชี้การประเมินภายนอกเป็นฐาน และวัตถุประสงค์ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาดังกล่าว

2.1.3 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ทั้งแผนงานประจำปี กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และโครงการเฉพาะเรื่อง เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.2 การดำเนินการตามแผน (Doing: D)

สถานศึกษาควรดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาที่วางไว้ โดยการจัดระบบงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ มีการบันทึกข้อมูลการปฏิบัติงาน และมีการนิเทศระหว่างปฏิบัติงาน

2.3 การตรวจสอบผล (Checking: C) สถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

2.3.1 จัดให้มีระบบการติดตามและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ตามบ่งชี้ความสำเร็จเป็นระยะ และต่อเนื่อง

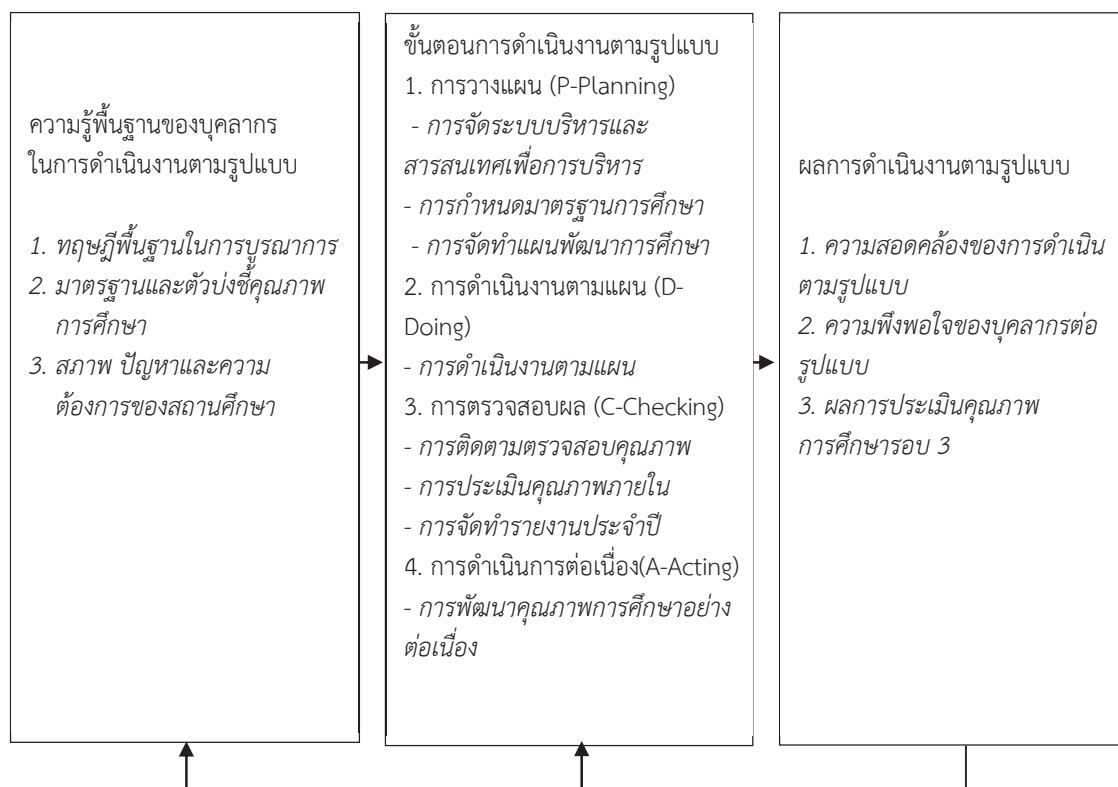
2.3.2 จัดให้มีการประเมินผลการดำเนินงานทั้งระหว่าง และเมื่อสิ้นสุดวาระงาน และมีการปรับปรุงงานระหว่างดำเนินการให้ดียิ่งขึ้น

2.3.3 จัดทำรายงานประจำปีเพื่อรายงานต้นสังกัด และเสนอให้ ผู้เกี่ยวข้องทราบตามแบบฟอร์มและเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

2.4 การดำเนินการต่อเนื่อง (Acting: A)

การพัฒนาอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษาจะมีอยู่สองส่วน คือ การพัฒนางานต่อเนื่องที่ดำเนินการไประหว่างการปฏิบัติงาน ในขั้นตอนที่ 2 และการพัฒนางานต่อเนื่องเมื่อสิ้นสุดวาระงานของสถานศึกษา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วควรดำเนินการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการเชื่อมโยงวงจรคุณภาพที่ดำเนินการไปในรอบปีกับการวางแผนและการดำเนินการในปีถัดไป

โดยสรุปแล้วองค์ประกอบของรูปแบบโดยรวมมีลักษณะดังแผนภูมิข้างล่าง

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบหลักและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักของรูปแบบ

ขั้นตอนในการดำเนินงานตามรูปแบบในแผนภูมิข้างบนเป็นการบูรณาการขั้นตอนการดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายใน 8 ขั้นตอน เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร 4 ขั้นตอน โดยบูรณาการขั้นตอน การจัดระบบบริหารและสารสนเทศเพื่อการบริหาร การกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาไว้ ในขั้นตอนการวางแผน หรือ P-Planning บูรณาการขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนไว้ในขั้นตอนการดำเนินงาน ตามแผน (D-Doing) บูรณาการขั้นตอนการติดตามตรวจสอบคุณภาพ การประเมินคุณภาพภายใน และการจัดทำ รายงานประจำปีไว้ในขั้นตอนการตรวจสอบผล (C-Checking) และบูรณาการขั้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง ต่อเนื่องไว้ในขั้นตอนการดำเนินการต่อเนื่อง (A-Acting)

การประเมินรูปแบบ

การประเมินรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในครั้งนี้นำประกอบด้วย การทดลองใช้รูปแบบและการประชุมอิง ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพบว่าสถานศึกษาที่ร่วมทดลองใช้รูปแบบได้ดำเนินการตามรูปแบบในระดับมากทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน บุคลากรมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยอยู่ระดับมาก และสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการทั้งสามแห่ง ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม ทุกโรงเรียน คือโรงเรียนด้านคำขวางส่วนใหญ่ได้ผ่านระดับดีมากและ โรงเรียนบ้านห้วยส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ส่วนโรงเรียนบ้านห้วยชะยุ้ง (คุรุพานิชวิทยาการ) ขณะที่สรุปผลการวิจัย ทราบผลว่าผ่านการประเมิน แต่ยังไม่มีการละเอียด อย่างไรก็ตามทั้งสามโรงเรียนยังเป็นห่วงเรื่องความต่อเนื่องและ

ยั่งยืนของการประกันคุณภาพภายใน ส่วนการประเมินรูปแบบโดยการประชุมอิงผู้ทรงคุณวุฒินั้นพบว่าผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านการประเมินผลของรูปแบบที่เห็นว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่าคู่มือการนำรูปแบบไปใช้น่าจะเพิ่มเครื่องมือการประเมินผลการดำเนินงานตามรูปแบบด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้เพิ่มเครื่องมือในส่วนนี้ไว้ในฉบับสมบูรณ์แล้ว

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่นำเสนอไปข้างต้นนั้นมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาเสนอและอภิปรายผลใน 8 ประเด็น ดังนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น พบว่า ปัญหาหลักในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในคือการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการประกันคุณภาพคุณภาพภายใน และการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในยังไม่เป็นส่วนเดียวกันกับการบริหารปกติของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา 2548 : 18-19 และ 24; สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) 2553 : 55) ที่รายงานว่า การดำเนินงานยังเป็นไปแยกส่วนการดำเนินการอยู่ กระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา 2546; 2553)) ก็นำเสนอไว้แยกกัน หรือนำวงจร PDCA มาใช้ในกระบวนการประกันคุณภาพภายในก็ใช้ PDCA ในส่วนที่เป็นกระบวนการดำเนินงานประกันคุณภาพเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2554 : 20-21) ไม่ใช้บูรณาการขั้นตอนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในไว้ในกระบวนการบริหารงานปกติ ดังนั้นหากมีการนำเสนอรูปแบบที่บูรณาการกระบวนการในสองส่วนนี้เป็นกระบวนการเดียวกันน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างยิ่ง

2. ปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในอีกประการหนึ่งคือผู้บริหารและครูสอนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่ามีการเปลี่ยนมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพทุกรอบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก ทั้งหน่วยงานต้นสังกัด และ สมศ. ซึ่งปัญหานี้สอดคล้องกับข้อค้นพบในการวิจัยของ ดวงใจ กฤตการ (2546 : 302-304) ที่พบว่า ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในนั้นต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากรอย่างน้อยสามเรื่อง คือ ความพร้อมในด้านความตระหนักในการประกันคุณภาพ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ และให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา และสอดคล้องกับค้นพบของธงชัย บุญเรือง (2547 : 104-110) ที่พบว่าในการดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพในทุกเรื่องควรมีผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้และนิเทศงาน

3. การบูรณาการระบบประกันคุณภาพภายในกับการบริหารงานปกติของสถานศึกษาเป็นข้อกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษา มาตรา 48 (ราชกิจจานุเบกษา 2545) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544) แต่ในทางปฏิบัติพบว่า ยังมีปัญหาหลายประการดังกล่าวมาแล้วข้างต้น และการวิจัยครั้งนี้ได้บูรณาการกระบวนการดำเนินงานทั้งสองส่วนดังกล่าวเข้าเป็นงานเดียวกัน ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้สถานศึกษาเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินภายนอกได้ดี ซึ่งผลการนำรูปแบบไปใช้ก็สนับสนุนฐานคิดในการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือผู้บริหารและครูมีการปฏิบัติการขั้นตอนของรูปแบบในระดับมากทุกขั้นตอน มีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมาก และสถานศึกษาทั้งสามแห่งผ่านการประเมินรอบสาม แม้ว่าอาจจะไม่สามารถกล่าวอ้างได้ว่าผลทั้งหมดมาจากรูปแบบโดยตรงก็ตาม

4. การนำขั้นตอนการดำเนินงานในสองส่วนคือการประกันคุณภาพภายในและการบริหารสถานศึกษามายูบรวมการเข้าด้วยกันนั้นช่วยให้สถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดกลางนั้นสะดวกในการดำเนินงาน ดังผลการประเมินการปฏิบัติตามรูปแบบ พบว่า มีการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน และบุคลากรมีความพึงพอใจในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545) ที่พบว่าในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการทุกด้านมีกระบวนการ PDCA เป็นกระบวนการขับเคลื่อนพื้นฐานเสมอ และควรใช้กระบวนการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

5. ความต่อเนื่องและยั่งยืนของการประกันคุณภาพภายในเป็นความกังวลห่วงใยของทั้งผู้บริหารครู และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงใจ กฤตการ (2545 : 302-304) ซึ่งพบความไม่ต่อเนื่องเช่นกัน ซึ่ง ดวงใจ กฤตการ อธิบายว่าความไม่ต่อเนื่องดังกล่าวน่าจะเกิดจากการย้ายผู้บริหารบ่อยหรือขึ้นอยู่กับจิตสำนึกและความตระหนักต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพด้วย

6. ในการวิจัยครั้งนี้พบว่าโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการทดลองใช้รูปแบบมีปัญหาการดำเนินงานตามหลักการของรูปแบบ และการประเมินผลรูปแบบ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการจะปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินงานของโรงเรียนในหลายส่วนพร้อมกันนั้นไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย และต้องอาศัยเวลาในการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะหลักการทำงานซึ่งต้องใช้เวลาในการปรับตัว แต่ด้วยความจำเป็นที่ต้องปรับปรุงงานภายในโรงเรียนเพื่อให้พร้อมในการรับประเมินภายนอกจึงทำให้ผู้บริหารและครูทุกคนต่างก็ต้องร่วมมือกันดำเนินการให้ดีที่สุด และผลการดำเนินงานจึงทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในระดับมากดังกล่าวมาแล้ว

7. การเพิ่มรายการเกี่ยวกับเอกสารประกอบการนำรูปแบบไปใช้เข้าไปในส่วนประกอบของเอกสารนำเสนอรูปแบบนั้น เป็นผลมาจากข้อเสนอของผู้เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่มในการปรับปรุงรูปแบบ และเป็นข้อค้นพบใหม่ในการวิจัยครั้งนี้ และพบว่าเอกสารประกอบการนำรูปแบบไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามรูปแบบอย่างยิ่ง และน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารและครูมีความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบมากขึ้น และส่งผลต่อผลการดำเนินตามรูปแบบที่ดีขึ้นดังได้รายงานไปแล้ว ดังนั้น ในกรณีที่มีการพัฒนารูปแบบที่มีเนื้อหาสาระที่ต้องทำความเข้าใจในการดำเนินงานตามรูปแบบแล้ว ผู้พัฒนารูปแบบควรมีเอกสารประกอบการนำรูปแบบไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของเอกสารนำเสนอรูปแบบด้วย

8. ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นด้วยมากที่สุดกับรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่ารูปแบบที่พัฒนามาจากแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับงานทั้งสองส่วนโดยตรง คือ ขั้นตอนในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในและกระบวนการบริหารสถานศึกษา โดยผ่านกระบวนการปรับปรุงรูปแบบจากผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ตรง และทดลองใช้ในช่วงที่สถานศึกษากำลังเตรียมการรับการประเมินภายนอก นอกจากนี้ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยในการพัฒนารูปแบบครั้งนี้ซึ่งมี 3 ขั้นตอนคือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ การร่างและปรับปรุงรูปแบบ และการประเมินรูปแบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวิจัยพัฒนารูปแบบในต่างประเทศหลายเรื่องโดยเฉพาะงานวิจัยของบอนด์ส์ (Bonds 2010) บาร์เรตต์ซาฮอร์ริน (Barrette-Sahourin 2004) และ แอ็คกรี (Acree 1974) เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาที่ทดลองใช้รูปแบบสามารถปฏิบัติตามรูปแบบได้เป็นอย่างดี มีความพึงพอใจต่อรูปแบบ และผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกทั้ง 3 โรงเรียน จึงมีข้อเสนอสำหรับสถานศึกษา

ที่กำลังเตรียมพร้อมในการรับการประเมินรอบ 3 ควรได้ศึกษาและนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในการเตรียมความพร้อมของตน และสถานศึกษาที่จะเตรียมพร้อมในการรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไปก็สามารถนำรูปแบบนี้ไปใช้ได้ โดยการเปลี่ยนมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพรอบ 3 เป็นมาตรฐานและตัวบ่งชี้คุณภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบส่งเสริมการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในที่ยั่งยืน
2. ควรมีการวิจัยพัฒนารูปแบบในการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
3. ควรมีการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์และทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสถานศึกษาศึกษา ขนาดใหญ่ หรือขนาดเล็ก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. **แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อ**

เตรียมพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์, 2544.

ดวงใจ กุดดาร์. “การศึกษาความต้องการจำเป็นในการดำเนินการด้านประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา หลังจากรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.).” **รายงานการประชุมทางวิชาการเรื่องการวิจัยทางการบริหารการศึกษา.** ณ ศูนย์ประชุมอิมแพคเมืองทอง นนทบุรี วันที่ 22-23 สิงหาคม 2546 : 304-312

ธงชัย บุญเรือง. **รูปแบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดจันทบุรี.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2547.

ธีระ รุญเจริญ. **ความเป็นมืออาชีพในการบริหารและการจัดการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา (ฉบับปรับปรุง).** กรุงเทพฯ : แอล. ที. เพรส., 2550.

รับมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. **การประชุมวิชาการงาน 9 ปี สมศ.** กรุงเทพฯ : พรักหวานกราฟฟิค, 2553.

ราชกิจจานุเบกษา. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. วันที่ 19 ธันวาคม 2545 : 16-21

_____. “กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2546,” ใน **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก. วันที่ 2 เมษายน 2546

_____. **กฎกระทรวงว่าด้วย ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553.** ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก. วันที่ 2 เมษายน 2553 : 22-35

รุ่ง แก้วแดง. **ประกันคุณภาพการศึกษา: ทุกคนทำได้ไม่ยาก.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2544.

- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาตามมติคณะรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค, 2549 ก.
- _____. รายงานการสัมมนา เรื่อง “6 ปี กับการปฏิรูปการศึกษา”. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2548.
- _____. สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล พ.ศ. 2549. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2549ข.
- _____. แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค, 2553.
- _____. สัณเคราะห์กระบวนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนภายหลังการประเมินภายนอกรอบแรก. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. “รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. รายงานการประชุมวิชาการเรื่องการวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 14. ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท กรุงเทพฯ. วันที่ 1-2 มิถุนายน 2555 : 448-461
- สมคิด พรหมจ้อย และสุพัตร์ พิบูลย์. การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544.
- สมาน อัครภูมิ. ทำอย่างไรจึงจะผ่านการประเมินรอบ 3. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซต, 2554.
- _____. เส้นทางสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 8. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซต, 2549.
- Acree, Jackie. *The Development of a Model to Link State Education Agencies and Local Education Agencies in Policy Formulation*. Doctoral Dissertation, University of Alabama, 1974.
- Assen, M., Berg, G. and Pietersma, P. *Key Management Models*. London : Prentice-Hall, 2009.
- Barrette-Sabourin, Nicole. *Design, Development and Evaluation of a Course Development Quality Assurance System for the ICAO TRAINAIR Program*. Master’s Thesis in Education, Concordia University, Canada, 2004.
- Bonds, Jess. *The Effectiveness and Adaptability of a Quality Assurance Model at a Small Teaching College*. Doctoral Dissertation, Northcentral University, 2010.
- Foster, S. T. *Managing Quality : An Integrative Approach*. 2nd ed. New Jersey : Pearson Prentice Hall, 2004.